rodi poolt kiiresti appikutsutud A.-i ilmumisega vadjalaste maale. Kui A. a. 1256 peale isa surma sai Susdali suurvürstiks, jäi ta Liivimaa asjust mõnevõrra eemale. Väina jõest lõuna pool elavate pärismaalaste mäss a. 1260 mõjutas Leedu suurvürsti Mindaugase ja A.-i vahelise kavatsuse ühiseks pealetungiks Liivimaale. Asjata ootas 1261. a. Liivimaale tunginud Mindaugas Võnnu juures A.-i juhatusel olevaid Vene vägesid; A. tuli [alles peale leedulaste lahkumist, laialt maad rüüstates. 1263. a. A.-i poolt Tartu piiskopkonda saadetud A.-i poeg Dimitri põletas Tartu linna, kuid ei suutnud kindlust võtta ja taganes appiruttavate saksa vägede eest. — A. suri a. 1263.

Richter, I; Bonnell, Chronogr.; P. v. d. Osten-Sacken, Der erste Kampf des Deutsch. Ordens gegen die Russen (Mitt. XX); Р. Б. Сл. I; O. A. Forsström, Suomen keskiajan historia (1898).

*H. S.*

**ALLE, August,** kirjanik, sünd. 19. VIII 1890 Viljandis, elanud kauemat aega Venemaal ja Poolas, õppinud Saratovis arstiteadust ja Tartus õigusteadust. Avaldanud töid »Noor-Eesti« ja »Siuru« albumis, ajakirjades »Vaba Sõna«, »Odamees«, »Ilo«, »Murrang«, »Tarapita« ja »Looming« ning töötanud »Postimehe« toimetuses; kuulunud kirjanikkude rühma »Tarapita« ja »Pallase« kunstiühingusse. Eriraamatuina on A. avaldanud luuletuskogud »Üksinduse saartele« (1918) ja »Carmina barbata« (1921), poeemi »Laul kleidist helesinisest ja roosast seelikust« (1925) ning kogu kirjanduslikke följetone »Lilla elevant« (1923).

A. kirjanduslik arenemine on olnud võrdlemisi aeglane ja eriti viljakas pole ta kunagi olnud. A. varasemad luuletused, mis ilmunud kogus »Üksinduse saartele«, avaldavad autori huvi kahes suunas: ühel pool vanad kultuurimaad oma müütide ja legendidega, teisal olevik oma vastolude ning võitlustega. Kogu see ainestik on läbi imbunud isikupärasest melanhooliast, mida tõlgitseb eriti teravalt luuletuste rühm »Hamleti vari«. Vormiliselt osutavad A. varasemad luuletused veel katsetamist ja paiguti luuletehnilist nõrkust. Valitsevad veel traditsionaalsed värsikujud nagu sonett ja tertsiin. Kogu »Üksinduse saartele« lõpeb sapiste epigrammidega, mis näitavad arenemisjoont autori teise kogu »Carmina barbata« poole. Ses kogus käsitleb A. ainult oleviku motiive: sõdu, revolutsioone, ühiskondlikke ebakohti, üldist ainelist ja vaimlist anarhiat, reageerudes kõigele kirgliku hooga. Ses raamatus leidub vaevalt midagi positiivset harilikus mõttes, tema ideoloogia piirdub peaasjalikult eitamisega. Teda kannab iroonia ja sarkasm, mitte ainult ümbruse, vaid ka autori enese kulul. Ta ei sisalda niipalju lüürilisi tundeavaldusi, kui karme mõtteformeleid. Viimaste ülim ideaal on ökonoomia avaldus-abinõudes ja hoidumine igasuguse vormilise täitematerjali eest. Seepärast pole autor jälginud ka mingit kindlat värsimõõtu ega rütmi, vaid ainult oma mõtte arenemist. Mis kaitseb ometi ta luuletuskogu kui puhtmõistuslikku nähtust kuivuse ja igavuse eest, see on ta mõtte vihane paatos ning pildiline väljendusviis. Ta idee avaldub alati pildis, vähemalt võrdleb ta seda mõne teravalt meeldesööbuva pildiga. Tema võrdlused kasvavad, paisuvad, märatsevad, kuid tulemuseks pole mitte värsi lüüriline liigliha, vaid musklite hüpertroofia. See kindel kontuuritunne valitseb isegi neis luuletustes, mis sisaldavad ka intiimimaid elamusi. Kokkuvõttes võib tähendada, et A. »Carmina barbata« on meie ajaluulet sisaldavate raamatute hulgas üks ilmekamaist ja jõulisemaist. Säärasena on ta mõju avaldanud ka nooremaisse luuletajaisse. Umbes sama aineteala, mis »Carmina barbata's«, käsitleb A. ka »Laulus kleidist«, seda ainult laiemas ulatuses, eepiliselt maalivamas ja lüüriliselt voolavamas vormis. — A. kogu »Lilla elevant« sisaldab rea följetone peaasjalikult uuemast eesti kirjandusest ja selle edustajaist. Följetonide toon on hoogus ja jõhker, nad on ühel hoobil vaimuteravad ning ülekohtused.

J. Kärner, Eesti uuemad luuletajad (1925), artikkel August Alle.

*F. T.*

**ALMQUIST, Johan Axel,** arhivaar ja ajaloo-uurija, sünd. 13. VIII 1870 ukj. Stokholmis, dr. phil. Upsalas 1895, arhiivnõunik Stokholmis 1920; olnud Rootsi riigiarhiivi juhataja k. t. — A. on avaldanud õige suure hulga ajalool. uurimistöid bibliograafia ja majandusajaloo alalt, nende seas »Den civila lokalförvaltningen i Sverige 1523—1630« (I—IV, Stockholm, 1917—22), mis tähtsal mõõdul puudutab Eestimaa administratiivolusid Rootsi valitsuse esimesel ajal. Tähelepanu-väärt on veel A.-i töist »Berättelse om en forskningsresa till Östersjöprovinserna« (Aruanne uurimis-teekonnast Läänemere provintsides, Meddelanden från Svenska riksarkivet 1902, Ny följd, 1: 1—2, lk. 19—38) ja »Det Svenska arkivet i Riga« (Rootsi arhiiv Riias, Hist. Tidskr. 1907, lk. 108—111). Peale selle on A. välja annud 10 viimast jagu Gustav Wasa registratuurist, aa. 1549—60 (Stockholm, 1902—16).

*A. R. C.*

**ALNPEKE, Ditleb,** võltsitud autorinimi, mille Lembergi bürgermeister Joh. Alnpech a. 1625 perekondlikust auahnusest temale kuuluvale vanema liivi riimikroo-